

Η Σταυροαναστάσιμη πορεία του Ελληνισμού πηγή ελπίδας για το μέλλον

Αφιέρωμα / 1821-2021: Ανάσταση του Γένους

Κωνσταντίνος Χολέβας, Πολιτικός Επιστήμων

Φέτος που συμπληρώνονται 200 χρόνια από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης καλό είναι να αναρωτηθούμε: Πώς επιβίωσε το Έθνος μας μετά από αιώνες Τουρκοκρατίας; Οι απαντήσεις περιέχουν χρήσιμα μηνύματα για τη δύναμη επιβίωσης και για την αναζήτηση των νέων στόχων και οραμάτων του Ελληνισμού.

1) Η Ορθόδοξη Εκκλησία διαφύλαξε την Πίστη, την εθνική συνείδηση και καλλιέργησε αγωνιστικό πνεύμα. Επί Τουρκοκρατίας όποιος χανόταν για την Ορθοδοξία χανόταν και για τον Ελληνισμό. Οι εξισλαμισμένοι τούρκευαν και μετετρέποντο σε διώκτες του Έθνους μας. Η Εκκλησία με τους ιεροκήρυκες, τα μοναστήρια- σχολεία και κυρίως με τους Νεομάρτυρες διέσωσε τη σπίθα που άναψε τη φλόγα της Ελευθερίας.

2) Υπήρχε πίστη στη διαχρονική συνέχεια του Ελληνισμού. Λόγιοι και κληρικοί, αγωνιστές και απλός λαός, όλοι είχαν την συνείδηση ότι πρέπει να ελευθερωθούν,

διότι είναι απόγονοι των Αρχαίων Ελλήνων και της Ελληνορθόδοξης Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Ο Κολοκοτρώνης δηλώνει στον Άγγλο Χάμιλτον ότι συνεχίζει τον αγώνα του Κωνσταντίνου Παλαιολόγου. Ο Στρατηγός Μακρυγιάννης απαγορεύει στους στρατιώτες του να πουλήσουν αρχαία αγάλματα λέγοντας: «Γι' αυτά πολεμήσαμε».

3) Η Μεγάλη Ιδέα ήταν το όραμα και η πηγή ελπίδας. Τίποτε σημαντικό δεν επιτυγχάνεται χωρίς όραμα. Ο Ελληνισμός ουδέποτε εγκατέλειψε την ελπίδα για απελευθέρωση όλων των εδαφών που τού ανήκαν επί Βυζαντίου/Ρωμανίας. Σήμερα μία από τις αιτίες της πολύπλευρης κρίσης είναι το γεγονός ότι ως Έλληνες δεν έχουμε βρει μία νέα Μεγάλη Ιδέα για να μας συναρπάσει και να μας ανυψώσει πνευματικά.

4) Μας κράτησε όρθιους η αγάπη των Ελλήνων για τα γράμματα. Άλλοτε σε Κρυφά Σχολειά και άλλοτε -κυρίως μετά το 1650- σε φανερά εκπαιδευτήρια, οι υπόδουλοι μάθαιναν γράμματα με βασικά εγχειρίδια το Ψαλτήρι, την Οκτώηχο και το Ευαγγέλιο. Στα ανώτερα μαθήματα εδιδάσκοντο οι Αρχαίοι Έλληνες συγγραφείς και κείμενα του Αγίου Ιωάννου Χρυσόστομου.

5) Μας βοήθησε πολύ η ικανότητα των Ελλήνων στο εμπόριο και στη ναυτιλία. Έμποροι από την υπόδουλη Ελλάδα έφευγαν για τη Δυτική και Ανατολική Ευρώπη, συγκέντρωναν χρήματα και επέστρεφαν για να ανοικοδομήσουν εκκλησίες και σχολεία. Το ναυτικό των νησιών και των παραλίων πόλεων ξεκίνησε ως εμπορικό, αλλά το 1821 μετετράπη σε πολεμικό.

6) Το κοινοτικό σύστημα υπήρξε αυτοφυής δημοκρατικός θεσμός και ένδειξη αλληλεγγύης προς τους πάσχοντες. Των Ελλήνων οι κοινότητες ήταν η προέκταση της ενορίας, εξέλεγαν τους δημογέροντες, φρόντιζαν για την παιδεία και βοηθούσαν τις χήρες και τα ορφανά.

7) Ουδέποτε ξεριζώθηκε το αντιστασιακό πνεύμα του Ελληνισμού. Δεκάδες εξεγέρσεις οργανώθηκαν πριν από το 1821.

Με πυξίδα αλάνθαστη τα διδάγματα αυτά ο Ελληνισμός πρέπει σήμερα να επιδείξει πνεύμα αντίστασης και όχι υποταγής απέναντι στην τουρκική προκλητικότητα, η οποία εκφράζεται με τον Νέο Οθωμανισμό του Ερντογάν. Δυστυχώς μία μειοψηφία επιχειρεί την αναθεώρηση της Ιστορίας με πρόθεση να εξωραϊσθεί η Οθωμανική τυραννία και να ξεχαστούν οι σφαγές των Νεοτούρκων κατά του Ελληνισμού της Μικράς Ασίας και του Πόντου. Το πνεύμα των αναθεωρητών είναι: Αφού οι Οθωμανοί Τούρκοι ήταν «καλοί» άρα και τώρα είναι καλοί γείτονες και δικαιούνται μερίδιο από το Αιγαίο, την Κύπρο, ίσως και συνδιοίκηση στη Θράκη. Πρόκειται για απαράδεκτη νοοτροπία, η οποία αλλοιώνει το παρελθόν σκοπίμως.

Ο Ελληνισμός και σήμερα πρέπει να διατηρήσει την αισιοδοξία του και να μην παρουσιάζει συμπτώματα εθνικής κατάθλιψης. Η πρέια του Γένους ήταν και είναι Σταυροαναστάσιμη. Η Τουρκοκρατία ήταν η Σταύρωση. Η Επανάσταση του 1821 ήταν η Ανάσταση. Αναστηθήκαμε διότι δεν χάσαμε τις ρίζες μας και την ταυτότητά μας. Η Ορθοδοξία, η ελληνική γλώσσα, η ιστορική συνείδηση θα μας βοηθήσουν να έχουμε οδοδείκτες και όραμα για το μέλλον.

Ακούμε από πολλούς την ένσταση ότι τα έθνη και οι εθνικές ταυτότητες θα ισοπεδωθούν από την παγκοσμιοποίηση. Ως Χριστιανοί γνωρίζουμε ότι μόνον ο Θεός ορίζει τις νομοτέλειες στη ζωή μας. Τα ανθρώπινα αλλάζουν εύκολα, έρχονται και παρέρχονται. Ειδικά δε για την Παγκοσμιοποίηση έχουμε την παραδοχή και από σοβαρούς μελετητές των διεθνών εξελίξεων ότι μπορεί να ανατραπεί ή να παραμείνει στάσιμη και να μην ισοπεδώσει τα έθνη και τα εθνικά κράτη.

Το 1993 ο διάσημος Αμερικανός πολιτειολόγος Φράνσις Φουκουγιάμα με το βιβλίο του «Το τέλος της Ιστορίας και ο τελευταίος Άνθρωπος» πρόβλεπε την επικράτηση της οικονομικής και πολιτιστικής παγκοσμιοποίησης και την διάδοση του αμερικανικού πολιτικού και οικονομικού προτύπου σε όλον τον κόσμο. Τώρα αναθεωρεί τις απόψεις του. Με το βιβλίο του «Ταυτότητα» ζητεί συγγνώμη και δέχεται ότι η παγκοσμιοποίηση δεν είναι νομοτέλεια και ότι πέραν από την οικονομία υπάρχουν δυνάμεις που κινούν τα έθνη, όπως είναι η εθνική ταυτότητα, ο πολιτισμός, η θρησκεία, Το μήνυμά του είναι ότι τα έθνη θα συνεχίσουν να βασίζονται στη γλωσσική και θρησκευτική ταυτότητά τους. Και μάλιστα τονίζει ότι αυτό είναι καλό, αρκεί να σεβόμαστε τη Δημοκρατία και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, δηλαδή να μην συνδέεται η θρησκευτική πίστη με αυταρχισμό και φανατισμό.

Είναι χαρακτηριστική η συνηγορία του Φουκουγιάμα, πρώην θεωρητικού της παγκοσμιοποίησης, υπέρ των εθνικών κρατών. Γράφει σχετικά:

“Η ιδέα ότι τα κράτη είναι παρωχημένα και ότι θα πρέπει να αντικατασταθούν από διεθνείς φορείς πάσχει, διότι κανένας δεν κατάφερε να σκεφθεί μία καλή μέθοδο ώστε αυτοί οι διεθνείς φορείς να υπόκεινται σε δημοκρατική λογοδοσία. Η λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών εξαρτάται από κοινές νόρμες, από κοινές προοπτικές και εν τέλει από κοινή κουλτούρα, και όλα αυτά μπορεί να υπάρχουν στο επίπεδο ενός εθνικού κράτους, αλλά δεν υπάρχουν διεθνώς» (1).

Την ίδια πρόβλεψη για την αναστροφή της παγκοσμιοποίησης και για την επιβίωση των εθνικών κρατών και των εθνικών ταυτοτήτων κάνει και ο Έλληνας Καθηγητής της Γεωπολιτικής σε γαλλικά πανεπιστήμια Γεώργιος Πρεβελάκης, Γράφει σχετικά:

«Η εθνική κλίμακα θα παραμείνει ως υποδομή του παγκοσμίου συστήματος. Από ορισμένες απόψεις θα ενισχυθεί..... Ταυτοχρόνως η «υπαρκτή» παγκοσμιοποίηση, χωρίς να εξαφανιστεί τελείως, θα υποχρεωθεί να υποχωρήσει. Ένα τόσο ευρύ διασυνδεδεμένο σύστημα δεν είναι βιώσιμο. Αυτό απέδειξαν διαδοχικά η οικονομική κρίση του 2008 και η υγειονομική του 2020» (2).

Τα έθνη, λοιπόν, θα επιβιώσουν. Η εθνική ταυτότητα κάθε λαού είναι δικαίωμά του και υποχρέωσή του να την διατηρήσει. Εμείς ως Έλληνες θα διαφυλάξουμε την ιερή παρακαταθήκη που κληρονομήσαμε από τους προγόνους μας. Το ερώτημα είναι ποιο θα είναι το όραμα για το μέλλον. Ποια θα είναι η νέα Μεγάλη Ιδέα του Ελληνισμού; Μέχρι το 1922 απελευθερώναμε εδάφη και πληθυσμούς που είχαν ριζωμένη την Ορθοδοξία και την Ελληνικότητα. Σήμερα πιστεύω ότι το όραμα για το Έθνος και ιδίως για τους νέους μας πρέπει να έχει επίκεντρο την Παιδεία, τις Αξίες, την οικουμενική καλλιέργεια των ελληνορθόξων γραμμάτων και τα πανανθρώπινα μηνύματα του Ευαγγελίου και των Πατέρων.

Η ιδέα δεν είναι δική μου. Την αντλώ από τον Άγιο Νεκτάριο, αλλά και από τον Ιωάννη Καποδίστρια, τον πρώτο Κυβερνήτη της ελεύθερης Ελλάδος.

Έγραφε το 1896 ο Άγιος Νεκτάριος: «Εάν η φιλοσοφία εγένετο παιδαγωγός εις Χριστόν έπεται ότι ο Έλλην πλασθείς φιλόσοφος επλάσθη Χριστιανός, επλάσθη ίνα γνωρίση την αλήθειαν και διαδώ (να διαδώσει) αυτήν τοις έθνεσι. Ναι, ο Έλλην εγεννήθη κατά Θείαν Πρόνοιαν διδάσκαλος της Ανθρωπότητας» (3).

Κάτι αντίστοιχο έλεγε ο Ιωάννης Καποδίστριας, ο ευλαβής Ορθόδοξος διπλωμάτης και πολιτικός, λίγα χρόνια πριν από την Επανάσταση του 1821. Ο Γιώργος Καραμπελιάς παραθέτει την έκθεση ενός Αυστριακού στρατιωτικού που τον παρακολουθούσε το 1816:

«Η Ελλάς πρέπει κατά τον Καποδίστρια να κηρυχθεί ομοφώνως υφ' όλων των Δυνάμεων χώρα αφιερωμένη αποκλειστικώς και μόνον εις τας επιστήμας και εις την διαφώτισιν του ανθρωπίνου γένους....Κειμένα μεταξύ Ασίας και Ευρώπης ευκόλως θα κατανοή η Ελλάς το νόημα της μυστικοπαθούς επιστήμης της Ανατολής, ενώ από την άλλην πλευράν θα δέχεται το εκλεπτυσμένον πνεύμα των Ευρωπαίων, δημιουργούσα κατ' αυτόν τον τρόπον μίαν δι' ολόκληρον την

ανθρωπότητα σωτήριοις ισορροπίαν» (4).

Ας γίνει, λοιπόν, η επέτειος του 1821 εφαλτήριο για μία νέα δημιουργική πορεία του Ελληνισμού. Δυσκολίες θα υπάρχουν πάντα. Αλλά δεν πρέπει να απογοητευόμαστε. Να θυμόμαστε την ελπίδα που καλλιεργούσε ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός. Στα δύσκολα χρόνια της δουλείας, όταν είχαν αποτύχει δεκάδες κινήματα για την απελευθέρωση, ο Πατροκοσμάς μιλούσε για το Ποθούμενον που θα έλθει οπωσδήποτε, αρκεί να κρατήσουν οι Έλληνες την Ορθόδοξη Πίστη, την ελληνική γλώσσα και την ιστορική συνείδηση. Έτσι θα επιβιώσουμε! Ο Ελληνισμός έχει μέλλον αρκεί να αξιοποιήσει δημιουργικά το παρελθόν του.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- (1) Φράνσις Φουκουγιάμα: Ταυτότητα, εκδόσεις Ροπή, Αθήνα 2020, σελίδα 198.
- (2) Γεώργιος Πρεβελάκης: Ο κόσμος και τα σύνορα στην μετα- κορωνοϊό εποχή, επίλογος το βιβλίο του Αλέξανδρου Μαλλιά: Σύνορα, εκδόσεις Σιδέρη, Αθήνα 2020, σελίδα 205.
- (3) Άγιος Νεκτάριος, Επίσκοπος Πενταπόλεως: Η Ελληνική Φιλοσοφία ως Προπαιδεία του Χριστιανισμού, ομιλία του 1896, ανθολογείται στο Συλλογικό Έργο «Ελληνορθόδοξη Παράδοση», Αθήνα 2003, επιμέλεια Κωνσταντίνου Χολέβα, σελίδες 47-48.
- (4) Γιώργος Καραμπελιάς: 1821- Η Παλιγγενεσία, Εναλλακτικές Εκδόσεις, Αθήνα 2015, σελίδες 278- 279.

(Άρθρο του συντάκτη στο περιοδικό ΑΧΙΛΛΙΟΥ ΠΟΛΙΣ της Ιεράς Μητροπόλεως Λαρίσης και Τυρνάβου, τεύχος 6, Νοέμβριος 2021)

<https://bit.ly/3rCloyK>